

Türkiye'nin aydınlık kadını: Çiğdem Kağıtçıbaşı

12.03.2017 12:56 BİRGÜN PAZAR

Çiğdem Hoca, bilimsel bilgiye dayanan tüm bu düşüncelerinin AÇEV'in çalışmalarında hayat bulmasını sağladı. Bazen sırça köşk diye eleştirilen akademide üretilen bilginin, toplumun yararına nasıl kullanılabileceğini somut olarak gösterdi.

Bilge Selçuk - Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü - @byagmurlu

Bu sabah (8 Mart Dünya Kadınlar Günü sabahı), bu yazının başına tekrar oturabilmem O'nun sayesinde. Hakkında yazıp yazmadığının üstünde elbette durmazdı ama yeteri kadar iyi yapamayacağını düşünerek vazgeçmeyi de kabul etmezdi. Bu düşünceden cesaret buldum.

On gün önce yitirdiğimiz Prof. Çiğdem Kağıtçıbaşı, ülkemiz için yeri

doldurulamaz bir değerdı. Ve bizim için çok özeldi. Bu 'biz', onun tüm yakınlarını, öğrencilerini, sevenlerini anlatmak için kullanılabilir; ama izin verin, bu yazıdaki 'biz'i Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümündeki hocalarla, çalışma arkadaşlarımla sınırlı tutayım bu seferlik.

Evet, çok değerliydi bizim için hocamız. Bölüm arkadaşım Zeynep'in (Prof. Zeynep Aycan'ın) güzel ifadesiyle, Çiğdem Kağıtçıbaşı bizim 'akademik annemiz'di. Biz, her birimiz, bu bölümde çalışmaya başladığımızda doktorasını yeni almış, akademiye adımını yeni yeni atan genç yetişkinlerdik. Bir yandan ders vermeyi, araştırmacılığı, diğer yandan iş yaşamında insan ilişkilerini öğreniyorduk. Her konuda heyecanlı, bir o kadar da toyduk. Önce emekledik, sonra kalktık sendeledik, doğrulup yürüdük ve hatta koşmaya başladık. Biz bunları yaparken Çiğdem Hocamız önümüzde örnek, yanımızda destek, arkamızda itici güç, üzerimizde ışığı. Sınıfta dersini dinlemiş olalım olmayalım, hepimiz onun öğrencisi olduk; Çiğdem Hoca bizim rehberimiz...

Çalışmanın ve üretmenin istisna değil, doğal olduğunu, doğal olması gerektiğini öğrendik O'ndan. Ne çalışmaktan şikayet etmeli, ne üretmeyi olağan dışı görmeliydik.

Çiğdem Hoca uzun saatler çalışır, ama usulca, çok dikkatli çalışırdı. Şaşırmmamalı ki, ortaya çıkardığı eserlerin niteliği çok yüksekti. Keskin bir zekası, kuvvetli bir hafızası vardı. Çok okur, psikoloji kuramlarını çok iyi bilir, hem ülkeyi hem dünyayı dikkatle izler, toplumların özelliklerini gözlemler, değişimi iyi analiz eder, bunları birleştirerek etraflı şekilde ama bir o kadar da temiz bir dille yazıya dökebilirdi. İfadesinin netliği, berrak zihnini gösterirdi.

Okuma ve gözlemden gelen bilgilerini biraraya getirme şekli ufuk açardı. Ülkemizde yetişen en önemli sosyal bilimcilerden, dünyaca ünlü sosyal psikolog Prof. Muzaffer Şerif hakkında okuduğum en aydınlatıcı yazı Çiğdem Hoca'nın yazısıdır (Şerif'i Tekrar Keşfetmek: Bir Kişisel Değerlendirme*). Bunun gibi hemen yer yazısını altını çize çize, yıldızlarla, notlarla, çok dikkatle okudum, öğrendiklerimi aklımda tutabilmeyi dileyerek. Çiğdem Hoca bir Cumhuriyet kadınıydı. Ve kadına kadın denmeliydi, bayan

değil. Kadının eğitimi, iş hayatında ve toplumun içinde yer alması çok önemliydi. UNESCO geçtiğimiz yıl ülkemizde ilk kez, hocamız adına bir Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kürsüsü kurdu. Burada saymayacağım çok sayıdaki en saygın ödülleri gibi bu kürsü de şansın değil, bu konuları mesele edinerek çalışmasının, emeklerinin karşılığıydı.

'Esenlik' kelimesini çok kullanırdı. Toplumun esenliği, insanın esenliği... Her biri için 7 Çok Geç'ti. Erken çocukluk dönemi dediğimiz okul öncesi yaşlar, insan gelişimi için kritikti. Bu yaşlarda çocuklarımızın gelişimini ne kadar desteklersek, sonuç o kadar olumlu olurdu. Toplum olarak ilerlememizin başlıca koşulu buydu, çocuğun küçüklükten itibaren iyi eğitim alması. Ve elbette çocuğun eğitimi annenin, kadının eğitiminden bağımsız düşünülemezdi. Son yıllarda yaygınlaşan ve yakınımıza kadar gelen aşı karşıtı kampanyalara kızar, çocukların aşılatılmasının ne kadar önemli olduğunu anlatmaya çalışırdı. Kız çocukların başlarının örtülmesine neden karşı olunması gerektiğini de yılmadan anlattı. Sağlık ve eğitim hizmetleri, esenlik için elzemdi.

Çiğdem Hoca, bilimsel bilgiye dayanan tüm bu düşüncelerinin AÇEV'in çalışmalarında hayat bulmasını sağladı. Bazen sırça köşk diye eleştirilen akademide üretilen bilginin, toplumun yararına nasıl kullanılabileceğini somut olarak gösterdi. İşte bu şekillerde, psikoloji sosyal değişim sağlayabilirdi, çünkü hem temel hem uygulamaya dönük bir alandı. Ama sosyal bilimler insanlığa karşı görevini yerine getirmekte yetersiz kalıyordu. Bunun sebepleri konusunda hepimiz düşünerek üstümüze düşeni yapmalıydık. Sosyal olan, teknik görünenden (fen bilimlerinden, mühendislikten, tıptan) daha az değerli değildi. Bilakis, uzaya uydu gönderen insanlık toplumdaki şiddeti azaltmadıysa, üniversiteler ve politika yapanlar bu konuda düşünmeli, sosyal bilimleri kuvvetle, daha fazla desteklemeliydi.

Çiğdem Hoca, kendisinin hep sosyal psikolog yönünün vurgulandığını ama çalışmalarının aslında uzunca bir süredir gelişimsel psikoloji üzerine olduğunu söylerdi. Haklıydı da; Çiğdem Kağıtçıbaşı geliştirdiği benlik ve aile modeli** ve

uygulamaya yönelik çalışmalarıyla Türkiye'nin en önemli gelişimsel psikologlarındandı.

Ama sosyal veya gelişimsel, Çiğdem Hoca'nın doktoradan itibaren tüm araştırmalarında kültürel bir bakış açısı hakimdi. İnsan gelişimini açıklama hedefinde olan sosyal bilimcilerin "azınlık" diye söz ettiği gruplar aslında 'Çoğunluk Dünya'yı oluşturuyordu. Ve sadece Batı toplumundaki insanı ve ilişkileri inceleyerek oluşturulan modeller eksikti. İnsana dair her konuyu anlamak için bağlamı iyi analiz etmeliydik. Bunun için kültürün özelliklerini bilmek şarttı. Çiğdem Hoca, bu vurguyu önemsendi ve dünyada kültürler arası psikoloji alanının oluşmasında öncü rol oynadı.

Önem verdiğimiz şeyler özen ister. Çiğdem Hoca, tüm çalışmalarında ve insan ilişkilerinde çok özenliydi. Bu özeni, ona baktığınızda da anlayabilirdiniz. İçi, dışına yansırıdı.

İnsana verdiği değer davranışlarından anlaşılırdı. Yakınlarına içten bir ilgi gösterirdi. Bizim de hem akademik çalışmalarımızı hem kişisel konularımızı hiç hissettirmeden izlerdi. Evlenmelerimizi, boşanmalarımızı, sağlığımızı önemser, sorar, dinler, birbirimize dikkat etmemizi isterdi. Çocuklarımızı torun diye severdi.

Rahatsızlandığı doğum gününden birkaç gün önce, bir perşembe günü... Hava hafif karlı. Üniversitede sömestr arası bitmek üzere, Hocamız vereceği yeni dersin hazırlıklarını yapmak için okulda. Hocam, dedik, sizin kadar çok çalışanını görmedik ama lütfen yarın gelmeyin artık, daha çok kar yağabilirmiş.

Bu, sevgili hocamızı son görüşümüz, onunla son konuşmamızımız.

Ardından, masasında bir liste bulduk, yapılacak işler listesi...

Biz, psikoloji camiası, ülkemiz, aydınlık bir Cumhuriyet kadınıını yitirdik. İlkeli, azimli, çalışkan ve aynı zamanda zarif, düşünceli, sevecen, güler yüzlü ve iyi

bir insanı, psikolojiye dünya çapında katkı yapmış önemli bir akademisyeni, toplum için çalışan bir hümanisti. Çiğdem Hocamızın bıraktığı boşluk dolmayacak. Ama yapılacak işler var ve bunları şimdi öğrencileri devralıyor.

Saygı, sevgi ve şükranla...

*Muzaffer Şerif'e Armağan (Der. S. Batur ve E. Aslıtürk). İletişim Yayınları, 2007.

**Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi. Ç. Kağıtçıbaşı. Koç Üniversitesi Yayınları, 2010.